

§ 17 stk. 4 udvalget

MERE OG BEDRE NATUR I VORDINGBORG KOMMUNE

Mere natur i Vordingborg Kommune

Udgivet af Vordingborg Kommune 2021

Udarbejdet af: Paul Debois

Vordingborg Kommune

Østergårdstræde 1A

4772 Langebæk

Forord

Vordingborg Kommune har helt unikke naturområder, og er den kommune i Danmark, der har den længste kyststrækning. For mange os, der vælger at bo her, har natur- og kystområderne stor betydning for vores liv – mange sætter stor pris på at færdes i naturen og nyder at vandre, løbe og cykle, dyrke vandsport, gå på jagt eller fiske.

af

Men selv om vi allerede har dejlige områder, vil vi gerne have endnu mere sammenhængende natur og større naturområder i form af f.eks. rigkær, ådale og genoprettede lavbundsområder. Og så vil vi have højere naturkvalitet med bedre vilkår for det sjældne dyre- og planteliv.

Desuden er natur- og kystområderne jo en attraktion for Vordingborg Kommune, og naturværdierne tiltrækker både bosættere og turister, hvilket skaber værditilvækst for kommunen. Sådan bør det også være fremover.

Så for naturens og biodiversitetens skyld, for at bevare attraktionsværdien i forhold til turisme, og ikke mindst for at sikre det gode liv med adgang til at opleve spændende og varieret natur for borgerne, så er det rettidig omhu at sikre mere sammenhængende og indholdsrige naturområder i Vordingborg Kommune.

Vi har i Kommunalbestyrelsen en ambition om at blive Danmarks grønneste kommune. Hertil har vi Unesco Møn biosfære område, hvor bæredygtighedsindsatsen indebærer, at naturværdierne sikres og udbygges. Begge indsatsområder kræver mere end ord – det kræver handling.

Vi har derfor i Kommunalbestyrelsen besluttet, at vi vil sikre mere og bedre natur i kommunen. Vi nedsatte den 27. januar 2021 et såkaldt § 17. stk. 4 udvalg, der skal komme med forslag til, hvordan vi kan nå dette mål.

Udvalget er rådgivende og sammensat af lige dele medlemmer af Kommunalbestyrelsen og repræsentanter fra organisationer med interesse for, hvordan naturen og det åbne land udvikles og forvaltes.

Udvalgets medlemmer er gået til opgaven med stort engagement, entusiasme og samarbejdsvilje. Det er derfor - trods den korte tidshorizont - lykket at gennemføre projektet og udarbejde en række anbefalinger til, hvordan naturindholdet i kommunen kan styrkes.

Det er processen og resultatet heraf, der præsenteres i denne rapport. Herefter er det op til Kommunalbestyrelsen at handle på anbefalingerne.

Jeg takker udvalgets medlemmer for det positive og konstruktive samspil omkring naturen i Vordingborg Kommune.

Daniel Irvold
Formand for § 17 stk. 4 udvalget om mere natur

Udvalgets besigtigelsestur 7. juni 2021

Indholdsfortegnelse

Indledning

- 1) § 17 stk. 4 udvalget.
  - 1.1 Kommissorium
  - 1.2 Medlemmer
- 2) Møderække.
Møderne i overskrifter
- 3) Baggrundsmaterialer
  - 3.1 Konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021".
- 4) anbefalinger

Bilag:

- 1) Dagsordener og referater fra møderækken.
- 2) Miljørådets medlemsorganisationers anbefalinger til mere og bedre natur i kommunen. Hertil mulige samarbejdsrelationer.
- 3) Udvalgets udredningsarbejde i forhold til kommissorium.
- 4) Projektprioteringskema.

Indledning:

Indsatsen for natur og miljø har mange interessenter. Flere myndigheder med hver sin rolle, en række interesseorganisationer, forskellige fonde med natur som formål, private lodsejere m.fl.. Det giver en række muligheder men også en række udfordringer.

Det er i dette rum Kommunalbestyrelsen agerer. Der er en række lovgivningsmæssigt fastsatte forpligtigelser i forhold til naturplanlægning (kommuneplanen), spildevandsrensning, naturpleje, fortidmindepleje, vandløbsvedligeholdelse m.v. Dertil fungerer kommunen som "entreprenør" for staten på en række opgaver knyttet til vandområdeplanerne og natura2000 planerne. Flere tiltag, der ikke umiddelbart har natur og miljø som formål, påvirker også naturtilstanden i kommunen.

Der er ikke nødvendigvis en overordnet sammenhæng i natur og miljøindsatsen, med mindre man selv søger at skabe denne i kommunalt regi.

For at skabe bedre sammenhæng i indsatsen for natur og miljø, har Vordingborg Kommune valgt at lægge et par ekstra retningsgivende lag på indsatsen i form en vision for kommunen fulgt op af en formuleret politik for natur og miljø.

§17 stk. 4 udvalget om mere natur er et udslag heraf. Udvalgets arbejde tager fat på at sætte fokus på naturindsatsen i forhold til at skabe mere, bedre og sammenhængende natur i kommunen.

Der kan læses mere om politikområder, de seneste 10 års indsats for natur og miljø samt Miljørådet's anbefalinger til samspillet om naturforbedringer i Miljørådets rapport "Tag temperaturen på naturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021". Rapporten indgår som bilag til denne rapport.

§ 17 stk. 4 udvalget kommer med en række anbefalinger til det videre arbejde med at skabe mere og mere sammenhængende kvalitetsnatur i kommunen.

Anbefalingerne vil danne ramme for administrationens indsatsprioriteringer i forhold hertil.

Der arbejdes allerede med at skabe forudsætningerne for større sammenhængende naturområder ved at sammentænke forskellige lovbestemte indsatser med de muligheder, der ligger i at udvikle forskellige samarbejder med lodsejerne. Eksempler herpå fremgår af "Tag temperaturen..." rapporten.

Opfølgningens omfang og succes vil naturligvis afhænge af de ressourcer, der stilles til rådighed for arbejdet, og de samarbejder der skabes med lodsejerne og andre interessenter og myndigheder.

Rapportens strategifsnit indeholder et afsnit om, hvordan der politisk følges op på udvikling og fremdrift i anbefalingerne.

1. § 17 stk. 4 udvalget om mere natur i Vordingborg Kommune.

D. 27/1 – 2021 vedtog Kommunalbestyrelsen at nedsætte et § 17. stk. 4 udvalg om mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Nedenfor er angivet udvalgets kommissorium. Heri indgår opgave, sammensætning og tidshorisont.

1.1 Kommissorium for §17, stk. 4-udvalg om mere natur i Vordingborg Kommune

Baggrund

I konstitueringsaftalen mellem Socialdemokraterne, SF, Radikale, Enhedslisten, Konservative og Alternativet er det aftalt, at Vordingborg Kommune skal være en grøn kommune med fokus på natur, miljø, bæredygtighed, økologi og grøn energi.

Dette er i fin overensstemmelse med, at Regeringen, Radikale Venstre, SF, Enhedslisten og Alternativet i december 2020 indgik en klimaafnale om en natur- og biodiversitetspakke, der sikrer 888 mio. kroner i 2021-2024 til at forbedre biodiversiteten i Danmark. Samtidig åbnes der den 1. februar 2020 op for en ny ordning til udtagning af lavbundsjorder, hvortil der er afsat 255,3 mio.kr. frem til 2022.

Kommunalbestyrelsen ønsker på den baggrund at nedsætte et §17, stk. 4 udvalg, som skal komme med forslag til, hvordan der kan skabes mere og bedre natur i kommunen, samt undersøge mulighederne for at udnytte de nationale finansieringsordninger bedst muligt.

Opgave

Udvalgets opgave er:

1. At gennemføre en konference med deltagerkreds udpeget blandt miljørådets interesseorganisationer, hvor der gøres status på det hidtidige arbejde med udvikling og pleje af natur. Der udarbejdes en konferencerapport som samler op på konferencens indlæg og drøftelser.
2. At via dialog, samarbejde og forslag at bidrage til implementering og udvikling af Vordingborg Kommunes Natur- og Miljøpolitik, Plan for Grøn Omstilling, Unesco Biosfære Møn og indholdet af Grønt Danmarkskort, herunder:
  - At komme med forslag til principper for omverdens-inddragelse i forbindelse med naturprojekter
  - At genere ideer til indsatser og projekter og forslag til finansiering heraf
  - At koble disse indsatser, så de bidrager til løsninger på klimaudfordringerne, bl.a. ved at undersøge mulighederne for realisering af lavbundsprojekter og skovrejsning indenfor de statslige ordninger
3. At evaluere udvalgets arbejde i en afsluttende rapport til Kommunalbestyrelsen.

Udvalget beslutter selv sin møde- og aktivitetsplan.

Sammensætning

Udvalget sammensættes med 9 medlemmer:

- 4 kommunalbestyrelsesmedlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen
- 4 medlemmer, hhv. 2 udpeget af miljørådet og 2 medlemmer udpeget af vandløbsrådet som repræsenterer beskytter/benytter-interesser
- Chefen for Afdelingen for Byg, Land og Miljø

Udvalget tilrettelægger en bred inddragelse af og dialog med relevante interessenter på området, så udvalgets anbefalinger hviler på et fagligt solidt grundlag, og så der opnås bredt ejerskab.

Udvalget kan i den forbindelse invitere andre end udvalgets medlemmer med i arbejdsgrupper, workshops mv. afhængigt af udvalgets valg af proces- og mødeform. Udvalget kan også invitere relevante fagpersoner i processen.

Kommunalbestyrelsen vælger formand og næstformand for udvalget blandt de medlemmer, der er medlemmer af kommunalbestyrelsen.

Tidsplan og deadline

Udvalget nedsættes og starter sit arbejde pr. 1. marts 2021 og skal senest 1. september 2021 aflevere sine anbefalinger.

Referenceforhold, sekretariatsbetjening og aflønning

Udvalget har ingen selvstændig beslutningskompetence. Udvalget afleverer sine anbefalinger til Udvalget for Klima og Miljø, der afgiver sin indstilling til det videre arbejde med udvalgets anbefalinger til kommunalbestyrelsen.

Formanden og øvrige medlemmer af udvalget, som tillige er kommunalbestyrelsesmedlemmer, modtager vederlag efter gældende regler for vedlæggelse af § 17, stk. 4 udvalg, som besluttet på kommunalbestyrelsens konstituerende møde d. 4. december 2017, punkt 44. Øvrige medlemmer modtager ikke vederlag, men er diætberettigede, og har ret til kørselsgodtgørelse ved deltagelse i møder og aktiviteter i regi af udvalget.

Udvalget betjenes af afdelingen for Byg, Land og Miljø.
(Vedtaget af Kommunalbestyrelsen, den 27/1 – 2021)

1.2 §17 stk. 4 udvalgets sammensætning:

Navn	Organisation / funktion
Daniel Irvold	Formand for udvalget. Medlem af Kommunalbestyrelsen (K)
Susan Thydal	Næstformand for udvalget Medlem af Kommunalbestyrelsen (S)
Eva Sommer-Madsen	Medlem af Kommunalbestyrelsen (V)
Else-Marie Langballe Sørensen	Medlem af Kommunalbestyrelsen (SF)
Peter Tillisch	Miljørådet – Dansk Skovforening
Martin Vestergaard	Miljørådet – Danmarks Naturfredningsforening
Peter Rasmussen	Vandløbsrådet – Østdansk Landboforening
Christian Skotte	Vandløbsrådet – Danmarks Sportsfiskerforening
Rolf Hoelgaard	Vordingborg Kommune – chef for Byg, Land og Miljø

Vordingborg Kommunes Miljøråd

”Miljørådet er et dialogforum for Vordingborg kommune og borgerne om emner, der er relateret til natur, miljø, formidling, planlægning i det åbne land og bæredygtighedsemner/LA21 – spørgsmål”.

Medlemmer af Miljørådet

Vordingborg Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Skovforening, Dansk Landbrug, Dansk Kano og Kajakforbund, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Jægerforbund, Naturstyrelsen Storstrøm og Museerne Sydøstdanmark.

Formanden for Vordingborg Kommunes Udvalg for Klima og Miljø er født formand for Miljørådet.

Vordingborg Kommunes Vandløbsråd

Vandløbsrådet er et dialogforum, der er oprettet som del af ”Strategi for den fysiske vandløbsforvaltning” (2016) primært i forhold til revisionen af vandløbsregulativerne. Rådet har i udvidet udgave tillige fungeret som lokalt dialogforum i forhold til arbejdet i vandrådene og i forhold til arbejdet med helhedsplaner for vandløbsoplandene.

***"Geddefabrik" – oversvømmet eng - nær
Præstø Fjord***

2. Udvalgets møderække.

§ 17 stk. 4 udvalgets møderække på overskriftsniveau

Møderækken i 2021	Indhold (overskrifter)	Bemærkninger
11. marts	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Introduktion til arbejdet ✓ Præsentation af medlemmerne ✓ Inspirationsoplæg: Carsten Horup, VK "Præsentation af naturen i Vordingborg Kommune – projekter og potentialer" ✓ Arbejdsprogram 	Videomøde
25. marts	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inspirations oplæg: Morten D.D. Hansen, Naturhistorisk Museum, Århus: "Naturen i Danmark". ✓ Inspirationsoplæg: Irene Wiborg, SEGES: "Lodsejerperspektiver. ✓ Diskussion af oplæg og ønsker til materialer til det videre arbejde 	Videomøde
13. april	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Oplæg: Jimmi S. Olsen, VK "Status for kommunes igangværende naturgenopretningsprojekter og projekter i pipeline". ✓ Oplæg: Jimmi S. Olsen og Martin Bruun, VK "Barrierer for gennemførelse af projekter". ✓ Drøftelse af oplæg og mulige projekter 	Videomøde
29. april	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Oplæg: Birgitte Apel Jacobsen, VK "Finansieringsmuligheder til projekter". Hertil finansiering af finansiering af vand, natur og klimaprojekter (hertil lavbundsprojekter). ✓ Diskussion om finansieringsmuligheder. ✓ Mulige "Fyrtårnsprojekter" (oplæg v. Jimmi S. Olsen og Carsten Horup, VK). ✓ Oplæg og diskussion: "Barrierer for projekter – egne erfaringer" v/ Peter Tillisch, Dansk Skovforening og Peter D. Rasmussen, Dansk Landbrug ✓ Diskussion af nuværende kommunens projektindsats og om mulige fyrtårnsprojekter. 	Videomøde
10. maj	Konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021". Afholdt i fællesskab med Miljørådet.	Fysisk møde og videomøde. Konferencerapport.
20. maj	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Opsamling på konferencen ✓ Principper der kan indgå i en strategi ✓ Hvor ønskes satsningen på mere natur (indsatsområder) ? ✓ Første bud på indhold af en strategi. 	Fysisk møde
✓ 7. juni	Besigtigelsestur til Præstø området sammen med Miljørådet.	Fysisk møde

	Gl. Oremandsgård "naturlig hydrologi" projekt, Tubæk Å klimasø og Tubæk Å – dalen.	
22. juni	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Opsamling på besigtigelsesturen d. 7. juni ✓ Præsentation og diskussion af 1. udkast til en strategi / anbefalinger. 	Fysisk møde
19. august	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Præsentation af udkast til rapportering af udvalgets arbejde og diskussion heraf. ✓ Aftale om rapportering, hertil ønske om tilføjelser af anbefalinger. Ønske om at se eksempler på brug af prioriteringsmatrix. ✓ Ønske om brug af reservedato, da der var en del afbud til mødet. 	Fysisk møde
24. august	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Præsentation og drøftelse af rapportering. Enighed om rapportering. ✓ Gennemgang af eksempler på prioriteringsskemaer. <p>Samlet rapportering klar til forelæggelse for Udvalget for Klima og Miljø og Kommunalbestyrelsen .</p>	Fysisk møde

Mødedagsordene og referater har i hele procesperioden været tilgængelige for alle på Vordingborg Kommunes hjemmeside under dagsordener og referater.

Mødedagsordener og referater er vedlagt denne rapport som bilag 1.

3. Baggrundsmaterialer

Som det fremgår af indholdsoverskrifterne til møderne, så er udvalget blevet præsenteret for oplæg fra eksterne og interne (Vordingborg Kommune) oplægsholdere og andet materiale, som har kunnet diskuteres med oplægsholderne og efterfølgende af udvalgets medlemmer.

Udvalget været på besigtigelsestur for at se på konkrete indsatser og muligheder.

3.1 Konferencen ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”

Udvalgets konference blev afholdt sammen med Miljørådet. Her blev udvalget præsenteret for en bredere kreds af interesseorganisationers forslag til naturforbedringer i kommunen.

Organisationerne var blevet bedt om at give deres bud på naturtilstanden, forslag til forbedringer af denne og til hvordan de pågældende organisationer tænker at bidrage hertil herunder mulige samarbejdsflader.

Konferencen - inklusive en række faktuelle oplysninger om kommunens naturovervågning, indsatser mv. – er sammenfattet i rapporten ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”. Der henvises til denne. Dog er anbefalingerne fra konferencen vedlagt denne rapport som bilag 2.

Meget sammenfattende kan det siges, at alle Miljørådets medlemsorganisationer giver udtryk for et ønske om at bidrage til dialogen og samarbejdet, så der kommer mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Oversvømmede enge – naturlig hydrologi projekt – syd for Præstø

4. Anbefalinger

§17 stk. 4 udvalget har på baggrund af ovenstående proces valgt at sammenfatte sine anbefalinger i et forslag til strategi til hvordan der kan opnås mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Strategi for mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Mere og bedre natur i Vordingborg Kommune

Vordingborg Kommune indeholder spektakulære og enestående naturområder af høj naturkvalitet. Naturarealerne er begrænsede og isolerede, hvilket gør naturområderne sårbare for især menneskelige aktiviteter. Flere og større naturarealer og sammenhæng mellem områderne, er afgørende for at sikre mere natur med høj biodiversitet.

Kvalitetsnatur kan destrueres på meget kort tid og måske være tabt for eftertiden. Det er derfor afgørende at beskytte de eksisterende naturområder.

Ny kvalitetsnatur er lang tid om at blive udviklet, det kræver handling, og det kræver længere tid, så det er vigtigt at tænke langsigtet.

Der er mange interesser knyttet til brugen af naturen. Derfor skal beskyttelse og benyttelse afvejes grundigt, så kommunens natur både indeholder områder med høj naturkvalitet, hvor naturen har 1. prioritet, men også områder hvor den mindre sårbare natur bedre kan tåle menneskelig påvirkning. Kommunen har en del "skal-opgaver", hvor kommunen i henhold til lovgivning og aftaler er udførende i forhold til f.eks. vandområdeplaner og natura2000 planer. Kommunen skal tillige sikre natur- og kulturhistoriske værdier på egne arealer, og kommunen skal efter aftale bidrage til natur- og fortidsmindepleje på private arealer. Strategien omfatter som hovedregel ikke denne type opgaver, med mindre den kan bidrage til det overordnede formål med strategien, "at skabe mere og bedre natur i kommunen i overensstemmelse med strategiens principper og indsatsområder."

Formål:

- Strategien har til formål at angive et sæt rammer for og forslag til, hvordan naturtilstanden i Vordingborg Kommune kan forbedres både i form af flere naturarealer, men også i form af bedre kvalitet på eksisterende og nye naturområder.
- Samlet skal arealerne med natur i kommunen øges over tid.
- Vordingborg kommune rummer mange sjældne arter, som er unikke for hele landet, og projekter, der særligt gavner disse arter prioriteres.
- Vordingborg Kommune er blandt de kommuner, der opnår størst forbedring kvantitativt og kvalitativt i forhold til naturarealer.

Strategien revideres i hver periode, dvs. min. hver 4 år.

Målet er: Danmarks grønneste kommune.

Principper for hvordan vi får mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

- Alle arealer kan få mere natur – både offentlige og private arealer kan komme i spil.
- Frivillighed - For private arealer er det afgørende, at der kan indgås frivillige aftaler mellem kommune og lodsejere. Lodsejerne inddrages så tidligt som muligt.
- Færdsel på private arealer - ud over den lovgivningsmæssige tilladte - sker med respekt for lodsejeres interesser i forhold til f.eks. jagt, fiskeri el.lign.
- Der ønskes store sammenhængende projektarealer. Dette kan for det enkelte projektområde evt. ske ved faseopdelt tilgang af naturarealer over tid.

- En langsigtet holistisk projekttilgang er ønskelig, så eks. hele vandløbssystemer fra udspring til hav inddrages i naturudviklingen.
- Også mindre arealer kan være aktuelle, særligt hvis de ligger nær større eksisterende naturarealer eller i tilknytning til natur- / spredningskorridorer.
- Synergier i forhold til andre interesser, der påvirker natur, miljø og landskab, som eksempelvis klima, CO₂ og næringsstoffer, indgår i den holistiske tilgang til projekterne.
- Projekter der over tid giver høj biodiversitet prioriteres.
- De projekter, hvor der opnås mest natur for pengene, prioriteres.
- Arbejdet med natur og gennemførelse af projekter kræver budgetmæssig prioritering, ligesom opfølgning og efterfølgende drift kræver ressourcer

Indsatsområder

- Kommuneplanens "Grønt Danmarkskort" afspejler, hvor der er den største koncentration af naturområder i kommunen.
  - *Der arbejdes for at skabe større sammenhængende naturområder med kvalitetsnatur i tilknytning til "Grønt Danmarkskort".*
- Vordingborg Kommune er kommunen med landets længste kystlinje. Kommunen er omgivet af kystvande, der indeholder arter, som er unikke for Danmark. Halvdelen af Unesco Biosfære Møns areal udgøres af kystvand. Kystvandene er funktionelt en del af kystnaturen, og de vandløb der har udløb hertil.
  - *Der arbejdes for at forbedre naturkvaliteten i kommunens kystvande.*
- Vordingborg Kommune har en del arealer i form af parker, skove, og landbrugsjord mv.
  - *Der arbejdes for at forbedre naturindholdet – øge biodiversiteten – på kommunens egne arealer.*
  - *Kommunen forpligter sig til at kortlægge, hvilke kommunale arealer, der kan udlægges til natur og om muligt konvertere dem.*
- Borgerne kan i høj grad bidrage til at forbedre naturtilstanden i kommunen enten på egne arealer eller via frivilligt arbejde. Det er små projekter, som relativt hurtigt kan bidrage til helheden.
  - *Kommunen understøtter initiativer og indsatser, der fremmer den borgernære indsats for naturen.*
- Information, formidling og samarbejde med kommunens borgere, lodsejere, interesseorganisationer, andre myndigheder m.fl. er afgørende for at skabe engagement og interesse for at medvirke til at skabe mere og bedre natur i kommunen.
  - *Kommunen arbejder via information og samarbejde på at skabe rammerne for, at der kan skabes mere og bedre natur i kommunen*

Handlinger:

Naturforbedringer kan opnås ved flere forskellige handlinger.

- Fredninger eller forvaltningsaftaler kan medvirke til at sikre eksisterende naturværdier.
- Omlægning af arealer i form af "rewilding" og ekstensivering af drift kan skabe ny natur.
- Fysiske tiltag som naturgenopretning, vandløbsrestaurering og forbedring af kystvandenes fysiske miljø kan genskabe tidligere naturværdier.
- Udlægning af større lavbundsarealer kan medvirke til at genskabe naturområder, bidrage til at skabe sammenhængende naturområder og bidrage til klima indsatser (reduktion af CO₂ tab og vandparkering).
- Råstofgrave kan efter gravning udvikles til næringsfattige naturlokaliteter ofte med indslag af søer.
- Gamle træer er vigtige for biodiversiteten og bør derfor bevares, hvor det er muligt.

Handlinger med kortere indfasningstid:

- Driften af kommunens egne egnede arealer omlægges, så der bidrages til at øge naturindholdet på arealerne.
- Indsatserne "Vild med vilje" og "Vilde Vordingborg" forsættes og lokalfora inddrages.
- Der laves informations - og dialogtiltag – eks. i form af "åbent hus" arrangementer ("marked") rundt om i kommunen, hvor lodsejere kan fortælle om deres idéer og interesser for evt. at bidrage til naturudviklingen i kommunen. Gerne i samspil med interesseorganisationer og lokalfora. Målet er at få flere arealer med ny og eller bedre naturindhold i overensstemmelse med strategiens ovenstående principper.
- Der er gennem årene afsluttet en række større projekter, der bidrager til naturforbedringerne.
De igangsatte større naturgenopretningsprojekter i form af "Clima Bombina" og prioritering af gennemførelse af vandløbsprojekterne, der er del af "Tubæk Å" – helhedsplanen fortsættes. Det sidstnævnte indeholder både gennemførte projekter og projekter med kort og lidt længere tidshorison. Begge områder er del af "Grønt Danmarkskort".
- Plejetiltag der sikre eller forbedre naturkvaliteten på naturarealer understøttes. Vordingborg Kommune rummer mange strandenge, så der er fokus på at sikre og forbedre naturkvaliteten på strandengene.

Handlinger med længere indfasningstid:

- "Rewilding" projekt ved Gl. Oremandsgård. Der er interesse fra lodsejer med udgangspunkt i det gennemførte hydrologiprojekt at inddrage omliggende arealer inkl. skove i et større sammenhængende naturområde. Kræver forberedelse og finansiering. Vil kunne udgøre et større sammenhængende naturområde.
- Stenrev i kystvandene. Der vil fra 2026 være muligheder for at bruge dele af den gamle Storstrømsbro til kunstige rev. Omfanget er pt. Ikke fastlagt. Men kystvandene som sådan har brug for et løft for at forbedre naturtilstanden.
Der laves en plan for placering af større og mindre stenrev i kystvandene. Planen implementeres. Nogle mindre rev kan etableres som "borgermedvirkende" projekter.
- Kommunen indeholder unikke bestande af brakvandsrovfisk (Brakvandsgedde og brakvandsaborre). Der gøres en særlig indsats for at sikre gyde og opvækstområder for disse bestande.
- Via samarbejde med borgere arbejdes der på at identificere arealer i tilknytning til eksisterende naturområder – del af Grønt Danmarkskort, der kan indgå i større sammenhængende naturområder.

Finansiering:

De enkelte projekter kan finansieres på forskellig vis. Flere finansierings – eller medfinansieringskilder kan indgå i finansieringen af det enkelte projekt.

Inden for de præmisser, der er knyttet til de forskellige eksterne finansieringskilder, kan der være tale om EU - midler eks. EU-Life, crowdfunding, fonde med natur som formål, statslige puljer eller egenfinansiering.

Opfølgning:

Det politiske niveau:

To gange årligt (forår og efterår) har Udvalget for Klima og Miljø emnet på dagsordenen med henblik på at drøfte udvikling og fremdrift i forhold til om der kommer mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Kommunalbestyrelsen drøfter en gang årligt (forår) på baggrund af indstilling fra Udvalget for Klima og Miljø, om der er en tilfredsstillende fremdrift og udvikling i forhold til naturudviklingen i kommunen.

Samarbejdspartnerne:

Miljørådet har naturudviklingen i kommunen på dagsordenen to gange årligt (forår og efterår).

Bilag

Bilag 1.

Dagsordener og referater fra udvalgets møderække.

1. møde

Tid: Torsdag den 11. marts 2021 kl. 17-19

Sted: Teams møde

Dagsorden:

- 1) Velkommen til udvalgsarbejdet (udvalgsformand Daniel Irvold)
- 2) Præsentation af udvalgets medlemmer (alle)
Medlemmerne af udvalget præsenterer sig selv og egen motivation for deltagelse i udvalgsarbejdet.
- 3) Naturen i Vordingborg
Carsten Horup fra Byg, Land og Miljø fortæller i overskrifter om udvalgte naturområder i kommunen og igangværende naturgenopretningsprojekter.
- 4) Udvalgets arbejdsform
Udvalget beslutter jf. kommissoriet selv sin arbejdsform og mødefrekvens mv. (kommissoriet er vedlagt) Forslag til mødekalender fremlægges til afklaring på mødet.
- 5) Evt.

Referat:

Ad 1 og 2: ingen punkter ført til beslutningsreferatet.

Ad 3: Carsten Horups præsentation er vedhæftet referatet.

Ad 4: Det vedhæftede arbejdsprogram blev vedtaget som en nuværende ramme for udvalgets arbejde. Beslutningen indebærer 2 månedlige møder i udvalget, herunder en ekskursion og en konference om tilstanden for naturen i Vordingborg Kommune. Udvalget var herudover enige om:

- At der ikke alene skal fokuseres på etablering af ny natur i lavbundsområder, men også tænkes i naturgenopretning af eksempelvis kalkoverdrev.
- At naturgenopretning af store sammenhængende arealer giver rigtig meget udbytte mht. fremme af biodiversitet, men at der også skal arbejdes med mindre projekter, som kan sikre lokalt ejerskab og opbakning til naturgenopretning generelt i kommunen.
- At udvalgets arbejde foruden visioner om store projekter derfor også skal indeholde en række forslag til projekter der umiddelbart kan gennemføres med en realistisk økonomisk ramme.
- At sammenhæng mellem naturområder (spredningskorridorer) bør indgå i udvalgets prioriteringer.
- At fysiske møder – evt. afholdt udendørs skal prioriteres, så snart forsamlingsforbud og øvrige Covid-19 begrænsninger tillader fysiske møder i udvalget.

Flere udtrykte ønske om oplysninger om eksisterende og potentielle naturområder i kommunen. Det nedenstående link til kommuneplanens "Grønne Danmarkskort" viser områder med høj naturkvalitet og potentielle nye naturområder. Linket skal åbnes i Chrome-browseren, ellers kan man ikke se få korttemaerne til at fungere: <https://www.vordingborg.dk/kommuneplan-2018/landskab/natur/gront-danmarkskort/>

2. møde

Tid: torsdag den 25. marts kl. 17-19

Sted: Videomøde

Dagsorden:

- 1) Godkendelse af dagsorden
- 2) Godkendelse af referat for første mødet den 11. marts 2021
- 3) 17.15-17.40 oplæg om Naturen i DK v/Morten D.D. Hansen
- 4) 17.40-18.05 oplæg om lodsejerperspektiver v/Irene Wiborg, SEGES
- 5) Udvalgets refleksioner over de 2 oplæg (**Alle**)
- 6) Nødvendigt materiale udvalget skal bruge i det videre arbejde (**Alle**)
- 7) evt.

Beslutningsreferat:

Ad 1: Dagsorden godkendt

Ad 2: Referat godkendt

Ad 3 og 4

Ad 5:

- Udvalgets arbejde har et langsigtet fokus. Det er vigtigt der bliver lagt nogle holdbare linjer ud for den fremtidige prioritering af projekter og processen for gennemførelse af projekterne.
- Lodsejerne skal informeres om mulige projekter på tidligst mulige tidspunkt i processen.
- Afholdelse af en "messe" for borgere og lodsejere der har forslag til naturgenopretningsprojekter eller vil høre nærmere om mulighederne for et projekt på egen jord.
- Der skal være en blanding af store og små projekter, så vi både kan rumme projekter der giver mening lokalt og de store projekter, der sikrer biodiversiteten.

Ad 6:

- Skema over områder med høj naturværdi HNV (kunne det være et kort?)
- Oplæg til skema fir kriterier for prioritering af projekter/midler
- Link-samling, hvad kan være relevant at besøge hos andre parter (til hjemmesiden)
- Oversigtskort over igangværende projekter – og projekter på idéplan
- Projektkatalog med kort beskrivelse af projekter under gennemførelse og projekter under forberedelse/idéplan
- Tema om lavbundsområder og solceller – hvordan skal Vordingborg kommune forholde sig til den arealanvendelse?

3. møde

Tid: 13. april 2021 kl. 17-19

Sted: Videomøde

Dagsorden:

- 1) Godkendelse af dagsorden
- 2) Godkendelse af referat
- 3) Hurtig gennemgang af udvalgets arbejdsprogram (ca. 5 min.)
- 4) Status for kommunes igangværende naturgenopretningsprojekter og projekter i pipeline (oplæg fra Jimmi S. Olsen, 15-20 min.)
- 5) Barrierer for gennemførelse (Jimmi og Martin, 10-15 min.)

6) Udvalgets drøftelse af den igangværende indsats med naturgenopretning, barrierer og mulige nye områder, hvor der kan genoprettes natur i Vordingborg Kommune.

7) Evt.

Referat

Ad 1: Dagsorden godkendt

Ad 2: Referat godkendt

Ad 3: Se vedhæftede arbejdsprogram – ingen bemærkninger.

Ad 4: Oplæg og katalog over igangværende og planlagte naturgenopretningsprojekter er vedhæftet. Projekterne og forslagene er desuden indtegnet på de to vedlagte kort.

Ad 5: Se sidste slide i det vedhæftede oplæg

Ad 6: Sorteret på emner indeholdt udvalgets drøftelse blandt andet:

- **Messe:** Et forslag om, at kommunen faciliterer en "messe" hvor interessenter kan mødes og skabe projekter sammen, eller blot afprøve sine ideer til nye naturprojekter. Det kan være frivillige, der selv ønsker at udføre projekter, i stil med "Grusbanden" på lystfiskerområdet. Det kan også være lodsejere, der vil høre om mulighederne for at et område kan omdannes til natur.
- **Barrierer:** Krav om offentlig adgang til nye naturområder kan være en særskilt grund til, at lodsejere der ikke tidligere har været vant til publikum på området vil sige fra overfor det konkrete projekt. Derfor bør dette forhold indtænkes tidligt i projektfasen, så forventningerne til adgang bliver klare og aftalte tidligt i forløbet. Nogle steder vil adgang ikke være mulig – hvad så? Skal projektet flyttes, eller skal offentlig adgang udelades? Det må det konkrete projekt overveje og tage stilling til. Fortsat ønske om jagt på et naturgenoprettet område kan også sætte en stopper for projekter, der eks. vil indhegne et område med henblik på afgræsning – eller vådgøre et område. Oplysning til jægere om de fortsatte muligheder for jagt på naturgenoprettede områder blev anbefalet af udvalget.
- **Fyrtårnsprojekter:** Der var enighed om, at udvalget bør udkomme med anbefaling om konkrete projekter til gennemførelse (fyrtårnsprojekter/signaturprojekter) Projektforslagene kan supplere/eksemplificere de generelle anbefalinger som udvalget udkommer med. Fyrtårnsprojekterne bør rumme en diversitet i projekttyperne, så der både er "våd" natur, "tør" natur, stenrev og projekter der fokuserer på både biodiversitet og enkeltartsprojekter. Der var konkrete forslag om genskabelse af Tubæk ådal (evt. i sammenhæng med "projekt Stork") Genskabelse af Røddinge Sø (evt. sammen med "Red de sidste brakvandsgedder") – Oremandsgård (stort projekt med naturgenopretning af et stort sammengængende område)
- **Igangværende/planlagte projekter:** De allerede vedtagne projekter skal gennemgås for at se på mulighederne for at øge deres muligheder for at rumme en høj biodiversitet. Udvalget anbefaler, at projektområder i videst muligt omfang bringes til at opnå sit fulde potentiale for naturværdi i stedet for blot at opnå "målopfyldelse" eller andre mindre ambitiøse målsætninger. Projekterne skal skabe den bedst mulige natur – ikke bare natur, der er god nok!

Ad 7: Link til grønt Danmarkskort vedlægges referatet : <https://www.vordingborg.dk/kommuneplan-2018/landskab/natur/gront-danmarkskort/> OBS: linket skal åbnes i Chromebrowseren, ellers virker det ikke.

4. møde

Tid: torsdag den 29. april 2021 kl. 17-19

Sted: Videomøde

Dagsorden:

- 1) Godkendelse af dagsorden
- 2) Godkendelse af referat
- 3) Oplæg om finansieringsordninger, Som kommunen pt. arbejder med projekter ud fra (projektkataloget) – Birgitte Apel Jacobsen
- 4) input fra udvalget om ansøgning af fondsmidler mv. – alle bidrager med egne forslag
- 5) Pitch om mulige fyrtårnsprojekter – administrationen giver et hurtigt overblik over mulige fyrtårnsprojekter
- 6) Barrierer for gennemførelse, Oplæg fra Peter Tillish og Peter D. Rasmussen om egne erfaringer med projekter. Hvad var motivationen for at indgå i et naturgenopretningsprojekt og hvad kunne have standset projekterne?
- 7) Udvalgets drøftelse af den igangværende indsats med naturgenopretning, barrierer og mulige nye områder, hvor der kan genoprettes natur i Vordingborg Kommune.
- 8) Fyrtårnsprojekter – hvilke projekter vil udvalget anbefale realisering af.
- 9) Evt.

Referat af møde i § 17 stk. 4. udvalg d. 29. april 4 møde.

- 1) Godkendelse af dagsorden

Godkendt.

- 2) Godkendelse af referat

Godkendt

- 3) Oplæg om finansieringsordninger, Som kommunen pt. arbejder med projekter ud fra (projektkataloget) – v/ Birgitte Apel Jacobsen.

Birgittes oplæg giver en oversigt over forskellige projekter og finansieringsformer. Essensen er at der er forskellige statslige puljer, men de fleste er målrettede bestemte indsatser og derfor ret ufleksible. Synergier er sjældent en mulighed i de statslige tilskudspuljer. Der er tillige muligheder hos fonde og eks. EU-Life. Forskellige kombinationsmuligheder. Kommunen kan supplere ved at medfinansiere eller bidrage til særskilte indsatser, der samlet set kan få projekterne til at gå op.
./ Birgittes oplæg vedlagt referatet.

- 4) Input fra udvalget om ansøgning af fondsmidler mv. – alle bidrager med egne forslag. (overlap til pkt. 3)

Martin (DN) nævnte en modtaget arv til DN, som evt. kunne bringes i spil til at forbedre biodiversiteten i kommunen.
Daniel (VK) omtalte crowdfunding som finansieringsmulighed.

- 5) Pitch om mulige fyrtårnsprojekter – administrationen giver et hurtigt overblik over mulige fyrtårnsprojekter

Oplæg fra Jimmi Spur Olsen og Carsten Horup.

./ De to oplæg vedlagt.

Jimmi fortalte om

Carsten fortalte om rewilding-projekt på Gl. Oremandsgård som et oplagt fyrtårnsprojekt. En snak om mulige projekter og der var en centrering om rewilding Gl. Oremandsgård, Tubæk Å dal, Røddinge Sø og stenrev i kystvandene (ikke synlige men vigtige). Men også interesse for mindre projekter som Grusbandens vandløbsarbejde.

Udgangspunktet er hvad vi gerne vil have med en rækkefølge i forhold til hvad der er muligt på det givne tidspunkt.

- 6) Barrierer for gennemførelse, Oplæg fra Peter Tillisch og Peter D. Rasmussen om egne erfaringer med projekter. Hvad var motivationen for at indgå i et naturgenopretningsprojekt og hvad kunne have standset projekterne?

Peter T og Peter R nævnte at jagtinteresser kan udgøre en barriere især på de mindre ejendomme. Dækning af omkostninger (økonomien skal hænge sammen), og hvem der efterfølgende har ejendomsretten og / eller brugsretten er andre åbenlyse barrierer. Peter R. nævnte klimasøen ved Præstø, som han har bidraget med, som eksempel på hvad der kan lade sig gøre, når interesserne kan afstemmes. Han omtalte i øvrigt, at andre ejere ved Tubæk Å kan være interesserede i at bidrage til fremtidige projekter.

Peter T. nævnte, at det er vigtigt at "please" lodsejerne og at der er et generelt godt samarbejde mellem lodsejere og myndigheder.

Peter T. mener også, at den yngre generation af lodsejere tænker anderledes end den ældre generation og der derfor er flere / andre muligheder for samspil.

Man skal se på hvilke områder det kan betale sig at tage ud.

- 7) Udvalgets drøftelse af den igangværende indsats med naturgenopretning, barrierer og mulige nye områder, hvor der kan genoprettes natur i Vordingborg Kommune.
8) Fyrtårnsprojekter – hvilke projekter vil udvalget anbefale realisering af

De to punkter "flød sammen".

Forskellige inputs:

- Der skal "angribes" projekter, hvor lodsejerne selv er med (frivillighed)
- Mest natur for pengene
- Stenrevne vigtige, Tubæk Å, Jungshoved, lavbundsprojekter, Røddinge Sø blev nævnt som indsatsområder.

Der var en liste med igangværende projekter og deres status med som bilag.

Omfattende liste der skabte noget forvirring. Eva spurgte om der ikke kunne ske en sortering og sættes farvekoder på projekterne, så man kunne se hvad der allerede er kørende (selvhjulpne) og hvilke der derfor kan indgå i prioritering.

Listen er en aktivliste – mest "skal" opgaver - og bør derfor næppe fylde så meget i udvalgets arbejde.

- 9) Evt.

Mødekoncept for "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" d. 10. maj sendt til udvalget efterfølgende.

3 bilag vedlagt – oplæggende fra pkt. 3 og 5.

Næste møder:

- ✓ d. 10. maj 16.30 – 21.30 "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021"
- ✓ d. 20. maj kl. 17 – 19 Workshop om forslag til strategi for mere natur
- ✓ d. 7. juni kl. 15.30 – 19.30 Ekskursion sammen med Miljørådet.
- ✓ D. 22. juni kl. 17 – 19. Afsluttende workshop med anbefalinger til UKM, faglige forslag, forslag til proces, forslag til finansiering (fonde, egen økonomi)

5. møde

Konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021".

Dagsorden og referat. Se konferencerapporten. Kan ses på Miljørådets delhjemmeside www.miljoeraadet.vordingborg.dk

6. møde

Tid: torsdag den 20. maj 2021 kl. 17-19

Sted: Kantinen, Østergårdsstræde 1 A, 4772 Langebæk

Adgangskode til dør: tast 147 852

§17 stk. 4 udvalget om mere natur.

Dagsorden til mødet d. 20. maj 2021.

- 1) Dagsorden til dagens møde inkl bilag om mulige fyrtårnsprojekter.
- 2) Referatet fra seneste møde d. 29. april 2021.

Mødetema: Workshop om forslag til strategi for mere natur

- 3) Opsamling på inspiration fra "Tag temperaturen konferencen" – hvilke forslag fremkom via oplæg og diskussion.
- 4) Hvilke principper kan indgå i en strategi? Eksempler – frivillighed, store signaturprojekter, indsats med mange mindre projekter, kampagner / informationspamfletter / film mv./ dialog ("naturmarked"), finansieringsprincipper (fonde, målrettet valgte projekter, puljer til temaindsatser (eks. sammenhængende natur, artsindsatser, naturtypeindsatser)
- 5) Hvor ønskes satsningen på mere natur udover "skalindsatserne" eks. Grønt Danmarkskort, store sammenhængende områder, kystvandene (rev), biosfæreprojekter, ådalsprojekter, indsats for ansvarsarter, bynær natur mv.
- 6) Første bud på en strategi. Kunne eks. være principper, indsatsområder, konkrete projekter.

§17 stk. 4 udvalget om mere natur.

Referat af mødet d. 20. maj 2021.

Mødetema: Workshop om forslag til strategi for mere natur

Deltagere: Daniel Irvold, Rolf Hoelgaard, Martin Vestergaard, Christian Skotte, Peter Rasmussen, Peter Tillish , Eva Sommer-Madsen, Else-Marie Langballe Sørensen

Referent: Diddi Thiemann

1) Dagsorden til dagens møde inkl bilag om mulige fyrtårnsprojekter.

a. Godkendt.

2) Referatet fra seneste møde d. 29. april 2021.

a. Godkendt.

3) Opsamling på inspiration fra "Tag temperaturen konferencen" – hvilke forslag fremkom via oplæg og diskussion.

a. Der var god energi i forhold til at byde ind og være med, problemstillingerne blev belyst fra alle sider i en konstruktiv tone.

b. Alle vil gerne have mere natur i respekt for de aktiviteter, der er, fx bevare råderet, ejerskab, færdselsret, jagtret m.v.

c. Pædagogisk forklaring på det, der frygtes, fx fredninger og forskellen på fredninger mod kompensation og §3 (der er erstatningsfri regulering)

4) Hvilke principper kan indgå i en strategi? Eksempler – frivillighed, store signaturprojekter, indsats

med mange mindre projekter, kampagner / informationspamfletter / film mv./ dialog ("naturmarked"), finansieringsprincipper (fonde, målrettet valgte projekter, puljer til temaindsatser (eks. sammenhængende natur, artsindsatser, naturtypeindsatser)

a. Principper:

i. Gruppe 1:

1. Frivillighed

2. Mangfoldighed. Frivillig offentlig adgang, man skal kunne færdes i det skal afvejes mod hensyn til jagrettigheder, ejerskab, råderet

3. Mest mulig natur for pengene

4. Skal bygge på eksisterende natur, skal være en rød tråd

5. Helst store projekter, skal kunne skaleres/faseopdeles

6. Hvis små, så gerne en del af noget større eller i forbindelse med eksisterende natur

7. Stor diversitet

8. Realiserbart inden for en årrække

ii. Gruppe 2:

1. Frivillighed

a. Få lodsejere

b. Kommunale arealer

2. Mest natur for pengene

a. Mest mulig biodiversitet, naturkvalitet

b. Mest areal for pengene

3. Synergi

a. Projekter der også kan give effekter for klima, co2, oversvømmelse, fosfor

b. Holistisk tilgang – fx se på hele strækninger, områder, vandløb fra udspring til hav

4. Nærhed til eksisterende natur eller spredningskorridorer

5. Til glæde for mennesker og natur

a. Formidlingsværdi og vidensværdi

5) Hvor ønskes satsningen på mere natur udover "skalindsatserne" eks. Grønt Danmarkskort, store

sammenhængende områder, kystvandene (rev), biosfæreprojekter, ådalsprojekter, indsats for ansvarsarter, bynær natur mv.

a. Gl. Oremandsgård

b. Tubæk Å-dal

c. Udvide biosfære

d. Vi kan tage projekterne med i rapporten og vurdere dem i forhold til ovenstående principper. Vigtigt at tage kontakt til lodsejerne.

6) Første bud på en strategi. Kunne eks. være principper, indsatsområder, konkrete projekter.

a. Principperne fremlægges for KB og vedtages og gælder for fremtidige vurderinger af projekter (som er ud over 'skal'projekterne).

b. Strategien skal indeholde principperne og anbefalinger om måske et eller to projekter.

Ønsker til ekskursion:

Rødding sø

Gl. Oremandsgård

Tubæk Å-dal

- Hvorunder der også kunne kigges på sommerudtørrende vandløb og geddefabrikker

7. møde

7. juni 2021. kl.15.30 – 19.30

Besigtigelsestur til Præstø området sammen med Miljørådet.

Gl. Oremandsgård "naturlig hydrologi" projekt, Tubæk Å klimasø og Tubæk Å – dalen.

8. møde

Mødetidspunkt: tirsdag d. 22. juni kl. 17 – 19. Sted: Kantinen i administrationsbygningen (Teknik og Miljø) i Langebæk, Østergårdstræde 1A, 4772 Langebæk.

Der bliver serveret lidt spiseligt og drikkeligt. Der er bestilt noget spiseligt uden hvede til 2 deltagere.

Dagsorden:

- 1) Dagsorden
- 2) Referatet fra mødet d. 20. maj 2021 (vedlagt som bilag)
- 3) Kort opsamling på konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" d. 10 maj og besigtigelsesturen d. 7. juni til Præstø – området.
- 4) Det næste skridt i udvalgets arbejde med udformning af anbefalinger m.v.
På baggrund af de tidligere møder og ikke mindst referatet fra workshoppen d. 20. maj, er det forsøgt at samle forslag og ønsker fra udvalget til et foreløbigt sammenhængende papir. Papiret er udformet som et første udkast til en strategi. Bemærk – det er et udkast til diskussion – et diskussionsoplæg - ikke et endeligt forslag.
Så punktet handler om at udforme et bud på udvalgets anbefalinger mv. til Udvalget for Klima og Miljø / Kommunalbestyrelsen. (Udkast til strategi er vedlagt som bilag).
- 5) Evt.

Referat af møde i §17 stk. 4 udvalget om mere natur d. 22. juni 2021 (8. møde).

Deltagere: Medlemmerne af § 17 stk. 4 udvalget + Didde Thiemann og Paul Debois, VK. Afbud Christian Skotte.

Ordstyrer: Daniel Irvold (formand for udvalget)

Referent: Paul Debois

Ad. 1) Dagsorden. Godkendt

Ad. 2) Godkendelse af referatet fra mødet d. 20. maj 2021 (6. møde). Godkendt

Ad. 3) Kort opsamling på "Tag temperaturen .." konferencen d. 10. maj (5. møde) og besigtigelsesturen d. 7. juni 2021 til Præstø området (7. møde).

Konferencen - se referatet fra d. 20. maj. Tilfredshed med besigtigelsesturen, der blev gennemført sammen med Miljørådet.

Ad.4) Udformning af anbefalinger m.v.

Der var på forhånd – med mødedagsordenen - udsendt et udkast til strategi, der samlede op på udsagn fra udvalgets tidligere møder, især det seneste møde (workshoppen d. 20. maj).

Med udgangspunkt i det udsendte udkast blev emnerne diskuteret, og udkastet blev tilrettet på mødet efter udvalgets ønsker.

./. Det er denne tilrettede udgave, der er vedlagt referatet.

Udkastet tages op igen på mødet d. 19. august 2021.

Ad. 5) Evt.

Udvalget har givet udtryk for, at man ønsker et papir, ud fra hvilket man kan vurdere, om forskellige projekter lever op til principperne for hvilke projekter, der bør nyde fremme.

Der blev på mødet fremlagt et forslag vurdering af projekter op mod principper. Der var tilslutning til modellen, men der var et ønske om at de enkelte målepunkter tildeles forskellige scorere, så opfyldelse af nogle principper tæller mere end andre. Tages op på næste møde.

Næste / sidste møder:

d. 19/8 – 2021. Rapport med anbefalinger (til Udvalget for Klima og Miljø).

- Rapportudkast vil foreligge til mødet.

- Færdiggørelse af strategi

- Papir til at vurdere om projekter lever op til principper.

d. 24/8 – 2021 Ekstra møde til evt. opsamling

9. møde

Mødetidspunkt: torsdag den 19. august kl. 17 – 19. Sted: Mødelokale 2 Rådhuset, Valdemarsgade 43, 4760 Vordingborg.

Mødeindkaldelsen var vedlagt opdateret forslag til strategi og forslag til projekt prioriteringsmatrix.

Afbud fra Peter Rasmussen, Eva Sommer Madsen og Peter Tillisch

Dagsorden:

1. **Godkendelse af dagsorden**
Godkendt
2. **Referatet fra mødet d. 22. juni 2021 (vedlagt som bilag)**
Godkendt
3. **Drøftelse og godkendelse af udkast til afrapportering fra udvalgets arbejde.**
Til afsnit 4 Anbefalinger bemærkede udvalget:
Store lavbundsområder bør eksplicit nævnes i rapporten,
Kommunen kan understøtte plejetiltag på strandenge med græsning mv,
Gamle træer er vigtige for biodiversitet og bør derfor bevares, hvor det er muligt
Arealerne med natur i kommunen skal over tid øges. Udvalget ønsker, at Vordingborg Kommune er blandt de kommuner, der opnår størst forbedring kvantitativt og kvalitativt på naturarealerne.
4. **Drøftelse af forslag til projektprioriteringsmatrix for fremtidige natur- og klimaprojekter.**
Skemaet blev godkendt og skal indgå som bilag til anbefalingsrapporten
Udvalget ønsker at se et eksempel på et udfyldt skema.
5. **Evt.**
Udvalget ønsker at mødes på reservedatoen med henblik på at et samlet udvalg kan godkende afrapporteringen.

10. møde 24. august 2021.

Mødetidspunkt: tirsdag den 24. august kl. 17 – 19. Sted: Mødelokale 2 Rådhuset, Valdemarsgade 43, 4760 Vordingborg.

Referent: Paul Debois

Alle udvalgsmedlemmer var til stede.

Dagsorden:

- 1) Godkendelse af dagsorden
- 2) Referatet fra mødet d. 19. august 2021
- 3) Drøftelse og godkendelse af udkast til afrapportering fra udvalgets arbejde.
- 4) Eksempel på udfyldt projektprioriteringsmatrix for et projekt.
- 5) Evt.

I de vedlagte bilag har vi med rødt markeret de ændringer til afrapporteringen af udvalgets arbejde, som blev besluttet på det seneste møde. Derudover har vi udfyldt to eksempler på projektprioriteringsmatrixen – for et vådt og et tørt naturprojekt

Referat fra mødet i § 17 stk. 4 udvalget d. 24. august 2021.

Ad. 1) Godkendelse af dagsorden. Godkendt

Ad. 2) Godkendelse af referatet fra mødet d. 19. august 2021. Godkendt

Ad. 3) Drøftelse og godkendelse af udkast til afrapportering fra udvalgets arbejde.

En opdateret udgave af rapporteringen var udsendt med dagsordenen. Tilføjelser markeret med rødt.

Tilføjelserne blev godkendt.

På mødet blev drøftet yderligere tilføjelser. Følgende er som resultat heraf tilføjet rapporten:

s. 13 Principper ... Til pind to tilføjes: "lodsejerne inddrages så tidligt som muligt".

s. 15. Handlinger med kortere indfasningstid. Til pind 3 4. linje tilføjes efter interesseorganisationer "og lokalfora"

s. 16. Finansiering. "Crowdfunding" tilføjes som finansieringsmulighed.

Herefter blev rapporteringen godkendt.

Ad. 4) Eksempel på udfyldt projektprioriteringsskema.

De to eksempler blev gennemgået og drøftet. Herefter vil skema indgå i prioriteringen af mulige projekter.

Ad. 5) Eventuelt.

Som bilag til rapporteringen indgår rapporten fra konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021", som er lavet i regi af Miljørådet.

Af logistiske årsager kan denne først forelægges Miljørådet efter den indgår som bilag til § 17 stk. 4 udvalgets rapportering til Kommunalbestyrelsen.

Rapporten fra Tag temperaturen... konferencen vil derfor være at betragte som foreløbig, indtil den har været forelagt for Miljørådet til godkendelse med evt. tilføjelser, bemærkninger el.lign.

Bilag 2.

Anbefalinger fra konferencen ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”.

Sammenfatning af konferencens anbefalinger fra de enkelte organisationer.

Nedenfor en samling udvalgte forslag med fokus på vejen til mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Da udsagnede er taget fra forskellige steder i organisationerne oplæg, er de af sproglige årsager bearbejdede.

(Læs de helt korrekte ordvalg og sammenhænge i enkelte organisationers oplæg i konferencerapporten).

Oplæggene indeholder vurderinger af naturtilstanden i kommunen, mange ønsker og andre gode og konstruktive forslag af forskelligt indhold – der henvises til oplæggene.

Forslag til hvordan der opnås mere og bedre natur.

De enkelte organisationer havde forskellige forslag til, hvordan der kan komme mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Dansk Skovforening:

- At fremme natur og biodiversitet uden at gå på kompromis med indtjening og ejerrettigheder.
- At give naturen plads, hvor det er naturligt, at give naturen plads (svært dyrkbare dele af skovene).
- Ingen skove er i dag er naturlige, men vi kan forsøge at gøre dem mere naturlige.

Dansk Landbrug:

- Enkle tiltag kan forbedre naturen på de små arealer (hertil §3 -beskyttede arealer).
- Opfordring til kommunen: Lav en pjece med 10 enkle lavpraktiske anbefalinger til hvordan man som landmand uden at komme i konflikt med naturbeskyttelsesloven, kan arbejde med vandhullerne, engene og andre beskyttede arealer, uden at det kræver en masse ressourcer og tid.

Danmarks Sportsfiskerforbund:

- Gennemførelse af vandområdeplanernes indsatser og indsats for søer. Peger på vandløbsrestaurering og plantning af træer langs vandløbene.
- Etablering af flere vådområder. Hertil opvækstområder for brakvandsrovfiskene (”geddefabrikker”).
- Gennemførelse af spildevandsplan (begrænsning af næringsstoffer)
- Genetablering af stenrev i kystvandene.

Danmarks Jægerforbund:

- Forpagtningsaftaler på kommunale arealer ændres, så dele af arealerne dyrkes mere vildt- og bivenlige.
- Ved større udstykninger (erhverv eller boliger) afsættes områder til ”Vild med vilje”, vandhuller og / eller permanent urørt natur. Gerne i forbindelse med levende hegn.
- Etablering af hundeluffer områder for at undgå løse hunde i naturen.
- At kommunen sammen med staten (Vejdirektoratet) får fjernet affald langs vejene.

Danmarks Naturfredningsforening:

- Naturkvalitetsindekset kan forbedres ved at forbedre naturen på eksisterende naturområder og etablering af ny natur.
- Kommunen indtænker naturkvalitet og biodiversitet i planer og projekter.
- Vurdere hvor høj kvalitet den ny natur kan opnå på potentielle ny naturområder. Mest natur for pengene.

Friluftsrådet:

- Nye naturområder. Vælg græssende dyr med omhu, helst naturligt hjemmehørende dyr, så publikum føler at de trygt kan komme i områderne.
- "Opdragelse" og oplysning af gæster i naturen
- Ambition om mere natur og et netværk af stier, der knytter større naturområder sammen.

Dansk Kano og Kajakforbund.

- En natur med stor biodiversitet med mange forskellige dyr, planter, fisk, fugle og insekter er i roernes interesse.
- Uddannelse af gæster i naturen.

Dansk Ornitologisk Forening:

- Kommunen bør passe bedre på gamle træer og mindre hyppig og senere slåning af græs og andre planter i vejkanter og på kommunens øvrige arealer. Mere fokus på færre forstyrrelser i form af tilladelse til bådebroer langs kysterne.
- Genopretning af vådområder og overdrev.
- Realiserbare handleplaner for privatejede og kommunale Natura2000 områder.

Naturstyrelsen Storstrøm:

- Naturstyrelsen Storstrøm forvalter statslige natur arealer i kommunen (ca. 2,5 % af kommunens areal) og bidrager til mere og bedre natur i overensstemmelse med staten udmeldinger herfor. Hertil pleje af arealerne jfr. Natur2000 planerne og udlægning af urørt skov. Ønkser samspil med andre (myndigheder/kommune og private) om at skabe større sammenhængende naturområder.

Samarbejde

Alle Miljørådets medlemsorganisationer giver udtryk for et ønske om at bidrage til dialogen og samarbejdet, så der kommer mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Bilag 3.

Udvalgets udredningsarbejde i forhold til kommissorium.

(Opgaveoversigten er uddrag fra kommissorium)

Opgave

Udvalgets opgave er:

1. At gennemføre en konference med deltagerkreds udpeget blandt miljørådets interesseorganisationer, hvor der gøres status på det hidtidige arbejde med udvikling og pleje af natur. Der udarbejdes en konferencerapport som samler op på konferencens indlæg og drøftelser.
2. At via dialog, samarbejde og forslag at bidrage til implementering og udvikling af Vordingborg Kommunes Natur- og Miljøpolitik, Plan for Grøn Omstilling, Unesco Biosfære Møn og indholdet af Grønt Danmarkskort, herunder:
  - At komme med forslag til principper for omverdens-inddragelse i forbindelse med naturprojekter
  - At genere ideer til indsatser og projekter og forslag til finansiering heraf
  - At koble disse indsatser, så de bidrager til løsninger på klimaudfordringerne, bl.a. ved at undersøge mulighederne for realisering af lavbundsprojekter og skovrejsning indenfor de statslige ordninger
3. At evaluere udvalgets arbejde i en afsluttende rapport til Kommunalbestyrelsen.

Udvalget beslutter selv sin møde- og aktivitetsplan.

Ad. 1) Konference

Konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" blev gennemført d. 10. maj 2021 med deltagelse af Miljørådet og § 17 stk. 4 udvalget´s medlemmer samt eksterne deltagere fra Miljørådets medlemsorganisationer.

Der er udarbejdet en konferencerapport med en oversigt over kommunens indsatser for perioden 2011 – 2021 og opsamling på Miljørådets organisationers oplæg og forslag til hvordan, der kan etableres mere og bedre natur i kommunen.

Ad. 2) Implementering af politikker.

Udvalget har samlet sine ideer og forslag i "Strategi for mere og bedre natur i Vordingborg Kommune".

- Strategien indeholder "principper for hvordan vi får mere natur i Vordingborg Kommune" og "handling" der beskriver dialog og samarbejdsrelationer.
- Strategien indeholder i handlingsafsnittet bud på meget konkrete indsatser og mere beskrivende indsatser. Dette da nogle projekter vil afhænge af de samarbejder, der jfr. strategiens principafsnit kan etableres og finansieres bl.a. via eksterne kilder.
- Strategiens principafsnit beskriver, at helhedsorienterede projekter, der tilgodeser flere indsatsområder prioriteres. Lavbundsprojekter og skovrejsning vil relevant kunne medvirke til strategiens realisering især hvis de etableres i tilknytning til "Grønt Danmarkskort". Der er flere forskellige statslige puljer til finansiering af projekter i tilknytning til realisering af "Vandområdeplaner" og Natura2000 planer". Udvalget blev præsenteret for en oversigt herover på møde 4 og har set eksempler på projekter med ekstern finansiering på besigtigelsesturen / møde 7. En egentlig oversigt med meget konkrete bud på finansieringspræmisser fra statslige puljer er hurtigt forældet og uaktuel. Ansøgningskrav/præmisser, tidshorisonter, puljer og puljestørrelser, prioritering af ansøgninger mv. er meget omskiftelige, hvorfor det handler om at administrationen er opmærksomme på mulighederne på det konkrete tidspunkt et projekt søges realiseret. Der blev tilsvarende givet en oversigt med eksempler på fondspuljer o.l. Her er tilskudsmulighederne tilsvarende omskiftelige.

Ad. 3) Afsluttende rapport.

Denne rapport er at betragte som den afsluttende rapport over udvalgets indsats.

Denne rapport, oplægsholdernes præsentationer, besigtigelsestur og konferencerapporten udgør det samlede materiale, der er grundlaget for udformningen af "Strategi for mere og bedre natur i Vordingborg Kommune".

Klimasø med forbindelse til Tubæk Å.

Bilag 4

Mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Prioritering af projektforslag – retningsgivende ikke afgørende.

1. Lodsejerinteresse

Emne:	Opfyldt / ikke opfyldt	Bemærkning
Er lodsejere interesserede i at medvirke i projektet (frivillighed).		Afgørende princip
Giver projektet mening, hvis ikke alle aktuelle arealer er med i projektområdet?		Enten fortsættes eller også stopper prioriteringen her

2. Naturkvaliteten af projektareal – den ønskede naturtype kvalitet er allerede til stede eller arealet har potentialet til at opnå / udvikle den ønskede naturtypekvalitet.

Emne:	Værdisætning / point	Bemærkning
Naturtype / art point		
Hede / overdrev 5		De mindst udbredte naturtyper i kommunen
Næringsfattig sø, mose eller fersk eng 5		Sjældne naturtyper
Mere næringsrig sø, mose eller eng 1		Hertil vådområdeprojekter med N el. P fjernelse som formål
Strandeng 3		Mere almindelig naturtype i kommunen – relativt næringstolerant.
Vandløb 4		Kun 23 % af målsatte vandløb opfylder målsætning.
Ny skov 2		Har ikke høj naturværdi før efter en årrække.
Gl. skov 5		Kan have høj naturværdi
Kystvand 4		
Gavner rødlistede arter eller lokale ansvarsarter 5		
I alt		

3. Bidrager projektet til større sammenhængende naturområder.

Emne:		Bemærkninger
Ny natur del af "Grønt Danmarkskort" arealer	3	Ny natur i tilknytning til eksisterende natur eller naturkorridorer – gælder både større og mindre projekter?
Ny natur tæt på eller i forbindelse med "Grønt Danmarkskort" arealer	2	
Kystvande med højt naturindhold	3	
Arealstørrelse	1 2 3	Mindre end 1 ha Større end 1 ha. Større end 25 ha

I alt (maks. 6 point)		
-----------------------	--	--

4. Synergier

Emne:		
Bidrager projektet med formidlings eller vidensværdi?	1	
Er der adgang / faciliteter	1	
Bidrager projektet til at løse flere problemstillinger?	2	
Er projektet del af en samlet plan / løsning for en geografisk enhed eks. et vandløbs opland (holistisk tilgang)?	1	
Kan projektet evt. faseopdeles med potentiale til at omfatte flere arealer?	1	
I alt (maks. 6 point)		

5. Finansiering / økonomi

Emne:	Opfyldt / ikke opfyldt	
Er projektet økonomisk fornuftigt (mest natur / biodiversitet for pengene)?		Individuel vurdering
Ekstern finansiering		Angiver blot finansieringsform
Kommunal finansiering eller medfinansiering		Angiver blot finansieringsform

6. Samlet vurdering

Emne:		
1. Lodsejerinteresse		Opfyldt / ikke opfyldt
5. finansiering		Opfyldt / ikke opfyldt
1. Naturkvalitet		Antal point
2. Sammenhængende områder		Antal point
3. Synergier		Antal point
I alt (point)		

Vordingborg Kommune

Postboks 200
Østergårdstræde 1A
4772 Langebæk
Tlf. 55 36 36 36